

Geliş Tarihi / Received Date
27.09.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date
28.12.2022

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Muhabbet Tılsımı Romanında Batılı İfade Eden Söz Varlığı¹

Vocabulary Expressing Superstition in Hüseyin Rahmi Gürpınar's Novel Muhabbet Tılsımı

Hakan ÇELEBİ²

Öz

Bir dilin söz varlığı, o toplumun tarihini, yaşayış şeklini, inançlarını yansıtan önemli bir unsur ve aynı zamanda o dilin zenginliğini belirten değerli bir ölçüttür. Türk dilinin söz varlığı da Türk kültürünün yansıtıcısı olarak eşsiz bir hazine niteliğindedir. Türkçe, günümüzde Türkolog ve dilbilimciler için vazgeçilmez bir araştırma sahası hâline gelmiş, söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar gün geçtikçe önem kazanmaya başlamıştır.

Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Muhabbet Tılsımı* romanında yer alan inanç kaynaklı batıl söz varlığı üzerinde durulmuş, romanda ön plana çıkan batıl söz varlığı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Batılı belirten söz ve söz grupları kendi içerisinde 13 konu başlığı altında gruplandırılmış; her sözcük, sözlük anlamı ve cümle içerisindeki örnek kullanımıyla verilmiştir. Mevcut söz varlığında tür bakımından ad, sıfat, fiil özellikli sözcüklerle yapı bakımından basit, türemiş ve birleşik sözcükler de yer almış; köken bakımından daha çok doğu kökenli Arapça, Türkçe, Farsça ve Arapça + Türkçe sözcüklerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada ayrıca batılı ifade eden bazı sözlerin -cümlede elde edilen misallerine göre- eş dizimli kullanımlarına yer verilmiştir. Eş dizimli kullanımlar genellikle ad tamlaması, sıfat tamlaması, birleşik fiil ve deyim özelliği taşımaktadır. Ek olarak sözcüklerin eş dizimli şekillerinin anlamları verilmemiş bunun yerine cümle içerisindeki örnek kullanımları ile yetinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Rahmi Gürpınar, roman, batıl, söz varlığı, eş dizimlilik.

Abstract

The vocabulary of a language is an important element that reflects the history, way of life and beliefs of that society, as well as a valuable criterion that indicates the richness of that language. The vocabulary of the Turkish language is also a unique treasure as a reflector of Turkish culture. Today, Turkish has become an

¹ Bu çalışma, 17 Mayıs 2022 tarihinde düzenlenen Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ordu/TÜRKİYE, E-mail: hakancelebi52@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-0461-3272

indispensable research field for Turcologists and linguists, and studies on vocabulary have started to gain importance day by day.

In this study, the belief-based superstitious vocabulary in Hüseyin Rahmi Gürpınar's novel Muhabbet Tılsım is emphasized you need transition here the superstitious vocabulary that comes to the fore in the novel is examined in detail. Words and phrases that indicate superstitious are grouped under 13 topics and each word is given with its dictionary meaning; example usage in the sentence. In the existing vocabulary, noun, adjective, verb-specific words and simple, derivative and compound words in terms of structure are also included; it has been determined that mostly Eastern origin Arabic, Turkish, Persian and Arabic + Turkish words are predominant in terms of origin.

The study also includes collocational uses of some words that express consider superstition -according to the examples obtained in the sentence. Colloquial usages generally feature noun phrases, adjectives, compound verbs and idioms. In addition, the meanings of the collocation forms of the words were not given, instead, the use of examples in the sentence was contented.

Keywords: Hüseyin Rahmi Gürpınar, novel, superstition, vocabulary, collocations.

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944) Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eserler veren edebiyatımızın önemli hikâye ve roman yazarlarımızdan birisidir. "Yazarlığa 1884'te Ceride-i Havadis'te yayımlanan "Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti" ve hemen ardından "İstanbul'da Bir Frenk" hikâyesiyle adım atar. İlk romanı Şık'ı (Ayna) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat'e gönderir." (Gürpınar, 2021: 8)

Eserlerinde her tipten, her yaştan, her kesimden karakterler görmek mümkündür. "İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressam, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, iç güveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkiyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsverdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafrağa tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar vb." (Gürpınar, 2021: 9) Ayrıca yazarın eserlerinde batıl inançlı karakterlerin fazla sayıda bulunması dikkat çekici bir unsurdur. "Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir." (Gürpınar, 2021: 10)

Çeşitli konularda yazan Gürpınar, döneminin toplumsal hareketliliği üzerine bilgiler vermiş ve o dönemin güncel sorunlarıyla karakterlerin psikolojik, sosyolojik durumlarını eserlerine yansıtmıştır. Gürpınar'ın işlediği belirgin konular şunlardır: Türk toplumuna aykırı alafrağa tipler, kişilerin

yoksulluğu, aile geçimsizliği, uygun olmayan evlilikler, felsefe odaklı karakterler, hasta tipler, polisiye unsurlar, psikolojik sorunlar, batıl inançlar vb.

Gürpınar'ın romanlarından biri olan *Muhabbet Tılsımı*³, batıla inanan veya inanmak isteyen karakterleri işleyen bir eserdir. Romanda, bir tılsımın karşı cinsle muhabbeti, aşkı, sevgiyi arttıracığına inanılır ve bu tılsım etrafında batıl inançlar silsilesi oluşturulur. Bu eser dışında, Gürpınar'ın batılı konu edinen ve batıla inanan tipleri anlatan başka eserleri de bulunmaktadır. *Cadı, Efsuncu Baba, Gulyabani, Şeytani İşi, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi* gibi.

Muhabbet Tılsımı, içeriğinde tamamıyla batıl inancı esas aldığı için batılı ifade eden söz varlığı açısından oldukça zengin ve incelemeye değer bir eserdir. Bilindiği gibi, “Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir.” (Aksan, 2018: 19).

Bu çalışmada *Muhabbet Tılsımı* romanı kapsamında batıl söz varlığı araştırılmış; elde edilen veriler uygun bir biçimde tasnif edilmiştir. Söz varlığı çalışmaları genellikle sözlükler üzerinden yapılan tematik çalışmalardır. Bu çalışmada; okuyucuya bir sözlük çalışması sunmak yerine, romanın kendisini temel alan bir söz varlığı araştırması yapılmıştır. Çalışmanın iskeletinin ortaya çıkarılmasında ise romanın konu yönünden batıl kavramını ayrıntılı bir şekilde ele alması ve bu kavramın eserde fazlasıyla ön planda bulunması etkili olmuştur.

Batıl; gerçek dışı, akla ve mantığa sığmayan halk inanışlarıdır. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te⁴ ise sıfat görevli dört anlamda karşılanmıştır: “1. İnançlar bakımından gerçek olmayan. 2. Çürük, temelsiz, asılsız. 3. Boş, beyhude. 4. Geçersiz.”

Romanda batıla dayalı söz varlığının tespitinde en zorlandığımız kısım sözcüklerin batıl inanca mı, yoksa dini bir inanca mı dayalı olduklarını ayırt etme işi olmuştur. Bu noktada bu ayrımı kesin olarak yapabilmek için sözcüklerin din bilgisi terimi olup olmadıkları kontrol edilmiş; sözcüklerin cümle içerisindeki kullanımlarına bakılmış; buna göre ilgili söz varlığı çalışmaya dâhil edilmiştir. Romanda, tespit edilen batıla dayalı söz varlığı 13 başlık altında toplanmış, sözcük anlamları TDK Güncel Türkçe Sözlük⁵ ve Parlatır'a (2014) göre verilmiştir. Ayrıca sözcüklerin cümle içerisinde kullanımlarına göre eş dizimli biçimleri de ilgili bölümde gösterilmiştir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Muhabbet Tılsımı* kapsamında ortaya çıkan söz varlığı ve söz varlığına dayalı anlamsal sınıflandırma şu şekildedir:

³ Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Muhabbet Tılsımı* romanının şu baskısı kullanılmıştır: Hüseyin Rahmi Gürpınar (2021). *Muhabbet Tılsımı* / Hüseyin Rahmi Gürpınar; hazırlayan: Sezer Özyaşar Şakar; yayın yönetmeni: Emine Gürsoy Naskali. Ankara: TDK Yayınları, 1. Baskı, 254 s. <https://emagaza-tdk.ayk.gov.tr/assets/ebook/1837.pdf>

⁴ <https://sozluk.gov.tr/>

⁵ Bu çalışmada batılı ifade eden sözcükler tanımlarken elektronik *TDK Güncel Türkçe Sözlük* kullanılmıştır ve bu tanımlamalar TDK kısaltmasıyla gösterilmiştir. <https://sozluk.gov.tr/>

Batılı İfade Eden Söz Varlığı

1. Büyü ve Sihri İfade Eden Batıl Söz Varlığı

1.1. Büyü: "Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad, afsun, efsun, sihir, füsün, bağı." (TDK). -*Nefesi, nüshası, tütsüsü, büyü* öyle keskin ki kendilerini naza çeken en mağrur, en inatçı genç şeytanlara yirmi saat içinde aman dedirtiyor. [MT s. 149]

büyü kuvveti -*Bütün incelikleri, nazik hileleri, tesirleri düşünülerek sanatkârane vuku bulan bir ilamaşta bin büyü kuvveti var.* [MT s. 195]

büyü yapmak -*Seni benden soğutmak için büyü mü yapıyorlar?* [MT s. 106]

büyüye atfetmek -*Beyinsiz kalfa hanım her ne zaman idrake, izaha muktedir olamadığı bir hâle uğrasa onu derhâl hocaya, büyüye atfeder.* [MT s. 198]

huddamlı büyü -*Huddamlının büyüleri Ali Bekir'den evvel paşayı mı tuttu?* [MT s. 152]

muhabbet büyü -*İstanbul'da muhabbet büyü yapan acuzeler, hocalar, huddamlılar bulunduğunu haber aldım.* [MT s. 66]

1.2. Büyücü: "1. Büyü yapan kimse, bağıcı, afsuncu, efsuncu, sihirbaz." (TDK). -*Aşk üzerine zafer talebi için şeyh namına ne kadar üfürükçü, büyü* heriflerin ellerini öpmedim... [MT s. 66]

büyücü hoca -... *Ali Bekir de kalfanın büyü* hocalara devamını ve onlardan aldığı talimatı bilmediğinden bu istihnayı çaldırıldığı tılsımla beraber kalfanın üzerindeki sevda nüfuzunu zayı eylemiş olduğuna atfediyordu. [MT s. 173]

büyücüye gitmek -*Beni aşkından çıldırtmak için büyü* cülere gitmiş. [MT s. 195]

1.3. Büyülenmek: "Büyüleme işine konu olmak, efsunlanmak, afsunlanmak, sihirlenmek, avurtlanmak." (TDK). - *Ali Bekir kendi nüshasıyla kız tıslımladığı kadar onun bu satırlarıyla kendisi de büyü* lendi. [MT s. 100]

1.4. Efsun: "Far. efsün Büyü." (TDK); "Büyü, sihir, rukye, azimet, arpağ." (Parlatır, 2014: 385). - *Galiba tılsımın bir kalbi bir kere sardıktan sonra olan efsunu* ebedî idi. [MT s. 197]

efsun okumak -*Gitti, kızın kulağına ne efsun okudu.* [MT s. 119]

efsuna tutulmak -*Ne efsuna tutulduğumu bilmiyorum.* [MT s. 90]

efsûn-ı serî -*Bu hâl tılsımın tesiri, onun efsûn-ı serîsi* miydi? [MT s. 91]

sebeb-i efsun -*Sebeb-i efsûnunu* ondan sıkı sıkıya sorarlar. [MT s. 68]

derviş efsunu -*Dervişin efsunu* varsa onun da gençlik gücü kuvveti var. [MT s. 79]

söz efsunu -*Bu sözün efsunu önünde bulanmayacak, sarsılmayacak iffet tasavvur olunamaz...* [MT s. 85]

tılsım efsunu -*Konağın içindeki genç, yaşlı bütün kadınlar bu tılsımın efsununa maruz kalmak merakıyla çıldırıyorlardı.* [MT s. 173]

1.5. Efsunlamak: “Büyülemek.” (TDK). -*Onu böyle nazarıyla efsunlayarak tılsımın kuvvetini denemek istiyordu.* [MT s. 93]

efsunlamak kuvveti -*Çünkü bu mübarek tılsımı ele geçirdikten, onun kutsi tesiriyle güzel kadınları efsunlamak kuvvetine, saadetine erdikten sonra bir kadınla, iki kadınla, üç kadınla iktifa etmeyeceğim.* [MT s. 184]

1.6. Efsunlanmak: “Büyülenmek.” (TDK). -*Biçare Ali Bekir, Okyanus’un mum gibi yanan gözleri önünde efsunlanarak diğer türlü harekete kendinde mecal bulamaz.* [MT s. 77]

1.7. Füsunkâr: “Far. fusûnkâr Büyülü.” (MT d. 569); “1. Büyücü, sihirbaz. 2. Baş döndürücü, büyüleyici.” (Parlatır, 2014: 479). -*Fakat bu füsunkâr itiraf, karşı karşıya bulunan iki kadının huzurunda her ikisine de mütesaviyen sarf edilebilir mi?* [MT s. 118]

1.8. İksir: “Ar. iksîr 3. Aşk ilham eden büyüğü içki.” (TDK; Parlatır, 2014: 717). -*Boynunda taşıdığı mukaddes nüshanın kalfa hanım üzerindeki iksir gibi seri tesiri kâbil-i inkâr mıydı?* [MT s. 98]

iksîr-i sevdâ -*Filhakika bununla dilediği iksîr-i sevdâya erer.* [MT s. 64]

iksîr-i şifâ -*...durup durup içilen bir iksîr-i şifâ ve tesellî gibi o kof kelimeleri dinlenir dinlenir, yine okurdu.* [MT s. 250]

1.9. Mutalsam: “Ar. muṭalsem Büyülü.” (MT d. 265); “Tılsımlı, sihirli, efsunlu.” (Parlatır, 2014: 1141). -*...bunca esrara mezar olan bu duvarların, toprakların altında kim bilir ne kadar hazineler, mutalsam defneler yatıyordu...* [MT s. 80]

1.10. Sahir: “Ar. sāhir Büyüleyici.” (MT d. 158); “1. Büyücü, sihirbaz. 2. Büyüleyici, göz kamaştırıcı, fetan.” (Parlatır, 2014: 1445). -*Hayât-ı bahârın bütün sahir güzellikleri, bütün bedii feyizleri bakışlarında, söyleyişlerinde, tavırlarında tecelliye başladı.* [MT S. 52]

1.11. Sahiriyet: “Ar. sāhiriyyet Büyüleyicilik.” (MT d. 597). -*Tılsımdaki kuvvete, sahiriyete hiç söz yok.* [MT s. 126]

tılsım sahiriyeti -*Tılsımın sahiriyeti kadar onun beratında mukayyet “sıkılma, utanma, saldır” evamirinin de kadın psikolojisi üzerinde büyük tesiri var.* [MT s. 195]

1.12. Sihir: “Ar. siḥr Büyü.” (TDK); “1. Büyü, büyücülük, göz bağcılık. 2. Büyü kuvveti taşıma, fetanlık.” (Parlatır, 2014: 1511). -*Akıllara veleh getiren bu mucize Derviş Okyanus’un tılsımındaki kuvvetten, tesirden, sihirden başka neye hamlolunabilir?* [MT s. 121]

sihir hikâyesi -*Abdullah Neyyir Efendi böyle muhabbete ait **sihir hikâyeleri** çok dinlemişti.* [MT s.139]

sihir kuvveti -*Resmî evrakın kulaklarına çizdiği iki kelimecikte bir **sihir kuvveti** vardı.* [MT s. 45]

1.13. Sihirbaz: "Ar. *sihr* + Far. *-bâz* Büyücü." (TDK); "Büyücü, göz bağcı." (Parlatır, 2014: 1511). -*Kırk bakiri **sihirbaz** bir acuze bekliyor, oraya hiçbir kahraman yanaştırmıyordu.* [MT s. 60]

1.14. Sihirkâr: "Ar. *sihr* + Far. *-kâr* Büyücü." (TDK). -*Bu mübarek tılsımı *sadr-ı âsafânelerine bi'l-yümni ve'l-ikbâli talik ile Adapazarı'na sipariş edilen yeni kâfile-i hûbân üzerinde tesîr-i **sihirkâr** tecrübe buyurulduğu surette büzn-i Hüdâ, bu peripeyker bakirler ihrâz-ı muvaffakiyyetle bir âşık-ı sehhâr, begayet memnun ve bahtiyar olacağınız şüpheden berîdidir.* [MT s. 251]*

1.15. Sihirli: "Büyülü." (TDK). -*Ali Bekir bu **sihirli** kamıştan bir nefes daha çekti.* [MT s. 85]

1.16. Teshir: "Ar. *teshîr* Büyü yapma." (MT d. 404). -*Onu bütün efsunuyla **teshire** uğraşarak...* [MT s. 81]

kuvve-i teshîriyye: "Büyü yapma gücü." (MT d. 607). -*Fakat Pervin'e ait sevdasında tılsımın bu **kuvve-i teshîriyyesine** nailiyetten müstefit olamıyordu.* [MT s. 132]

teshir etmek -*Çünkü cinler güzel, genç kız şeklinde görünerek onu **teshir ediyorlar.*** [MT s. 152]

teshir kuvveti -*Biçare delikanlı, tılsımın kadınlar üzerine büyük bir **teshir kuvveti** olmakla beraber her vakanın sonunda böyle bir aksilik çıkarmak uğursuzluğu bulunduğu da artık kanaat getir.* [MT s. 129]

1.17. Âşık-ı Sehhâr: "Ar. *âşık* + *sehhâr* Büyüleyici aşık." (MT s. 1075). -*Bu mübarek tılsımı *sadr-ı âsafânelerine bi'l-yümni ve'l-ikbâli talik ile Adapazarı'na sipariş edilen yeni kâfile-i hûbân üzerinde tesîr-i sihirkârı tecrübe buyurulduğu surette büzn-i Hüdâ, bu peripeyker bakirler ihrâz-ı muvaffakiyyetle bir **âşık-ı sehhâr**, begayet memnun ve bahtiyar olacağınız şüpheden berîdidir.* [MT s. 251]*

2. Muskayı İfade Eden Batıl Söz Varlığı

2.1. Nüşa: "Ar. *nüşa* Muska." (MT d. 276); "3. Büyü, tılsım gibi bir hastalık ve belâdan korunmak için yazılan ve üste taşınan veya tütsülenen dua, muska" (Parlatır, 2014: 1310). -*Ali Bekir kendi **nüşasıyla** kız tıslımladığı kadar onun bu satırlarıyla kendisi de büyülendi.* [MT s. 100]

meşum nüşa -*Çıkarınız efendim o **meşum nüshayı** boynunuzdan...* [MT s. 252]

mukaddes nüşa -*Boynunda taşıdığı **mukaddes nüshanın** kalfa hanım üzerindeki iksir gibi seri tesiri kâbil-i inkâr mıydı?* [MT s. 98]

nüsha kuvveti -*Nüshanın kuvvetini denemek için kalfa hanımın üzerinde bir tecrübe yapmak istedim.* [MT s. 139]

nüsha takmak -*En iri sarıklısı ilerledi. Delikanlının boynuna meşine dikili müselles bir nüsha taktı.* [MT s. 87]

nüsha-i müteyemmene: “Mübarek muska.” (MT d. 1066). -*Hazret-i Okyânûs’un bu bibaha, mucizekâr nüsha-i müteyemmenesini bir kutu derununda mahfuzen huzûr-ı velîniâmîlerine takdim ediyoruz.* [MT s. 250]

nüsha-i tılsım: “Büyü muskası.” (MT d. 273) -*Bu dervişi bulup hâl-i pür-melâlin hikâyet edip bir nüsha-i tılsım alabilir isen bütün peripeykeran hemen sana üftade ve ram olup kalırlar.* [MT s. 64]

tılsım nüshası -*Tılsım nüshasını ne yaptınız efendim?* [MT s. 252]

2.2. Tılsım: “Ar. *tılsım* 2.Büyülü olduğuna inanılan muska vb. şey.” (TDK); “1. Büyülü bir güç olduğuna inanılan varlık veya kimse. 2. Çare, tedbir, fevkalade kuvvet ve tesir. 3. Büyük, efsun, sihir.” (Parlatır, 2014: 1721). -*İlla tılsımum da tılsımum.* [MT s. 180]

aşk tılsımı -*Aşk tılsımının esrarı ondadır.* [MT s. 64]

muhabbet tılsımı -*Dünyada yegâne varlığımızı teşkil eden bir hazinemiz var: Muhabbet Tılsımı.* [MT s. 250]

mübarek tılsım -*Temasınızdan mübarek tılsım o kadar bizar olmuş ki onu uyanınca boynumda bulamadım.* [MT s. 145]

tılsım almak -*Binaenaleyh pîr ininden tılsım almaktaki türlü zorluk, muvaffakiyetsizlik ve mahzurlara maruz kalmadansa Ali Bekir’in boynundakini çalmak en muvafık bir hareketti.* [MT s. 14]

tılsım efsunu -*Konağın içindeki genç, yaşlı bütün kadınlar bu tılsımın efsununa maruz kalmak merakıyla çıldırıyorlardı.* [MT s. 173]

tılsım hediyesi -*Tılsımın hediyesi üç öpücük olduğunu söyler.* [MT s. 67]

tılsım hikayesi -*Bu aralık bütün konağın içine bir tılsım hikâyesi yayıldı.* [MT s. 173]

tılsım keyfiyeti -*Tılsım keyfiyetini olduğu gibi anlatır.* [MT s. 68]

tılsım kıymeti -*Nazarımda tılsımumun kıymeti dünya hazinelerinden çok yüksektir.* [MT s. 141]

tılsım kumkuması -*Evet burası tılsım kumkumasıydı.* [MT s. 80]

tılsım kutsiyeti -Akşam olunca toy zampara **tılsımın kutsiyetine** güvenmekle beraber pantolonunun art cebine bir revolver, yan cebine bir elektrik feneri koymak ihtiyatına riayet eder. [MT s. 124]

tılsım kuvveti -Bir yandan böyle haifane düşünmekle beraber bir yandan da **tılsımın kuvvetine**, kutsiyetine içinden bir güvenme geliyordu. [MT s. 98]

tılsım masalı -Bu **tılsım masalına** inanmayan yalnız kalfa hanımla Pervin'di. [MT s. 173]

tılsım nüshası -**Tılsım nüshasını** alır. [MT s. 64]

tılsım sahiriyeti -**Tılsımın sahiriyeti** kadar onun beratında mukayyet "sıkılma, utanma, saldır" evamirinin de kadın psikolojisi üzerinde büyük tesiri var. [MT s. 195]

tılsım sunmak -Gönülleri celpte iktisap edeceği kuvveti suistimale vardırmaması şartıyla **tılsımı sunar**. "Ya Hak, Hu..." der. [MT s. 678]

tılsım tesiri -Bu hâl **tılsımın tesiri**, onun efsûn-ı serîsi miydi? [MT s. 91]

tılsıma erişmek -Ya âşık, bu kulunu aşk **tılsımına eriştir**. [MT s. 67]

tılsıma ermek -**Tılsıma ermedikçe** hazretin elini bırakma... [MT s. 67]

tılsıma malik -Hep bunlar ister yalan ister gerçek olsun, Ali Bekir aradığım buldu, **tılsıma malik** oldu ya. [MT s. 88]

tılsımı tıslımlamak -**Tılsımı tıslımlamak** için senin kirli donun lazım. [MT s. 77]

2.3. Tılsımcı: Muska yapan (kişi). -Ali Bekir bu müşkül anda **tılsımcı** Derviş Okyanus'un nasihatlerini tahattur eder. [MT s. 112]

2.4. Tıslımlamak: -Ali Bekir kendi nüshasıyla kız **tıslımladığı** kadar onun bu satırlarıyla kendisi de büyülendi." [MT s. 100]

tılsım tıslımlamak "**Tılsımı tıslımlamak** için senin kirli donun lazım." [MT s. 77]

2.5. Tıslımlanmak: -Tılsımın dumanından yutmayan **tıslımlanmaz** ve binaenaleyh onun tılsımı kimseyi tutmaz." [MT s. 82]

2.6. Tıslımlatmak: -Dur ben seni güzelce bir **tıslımlatayım** da gör." [MT s. 72]

2.7. Tıslımlı: "Tıslımlı olan." (TDK). -Kademi hayırlı Arap önde, **tıslımlı** zenperest arkada yukarıya çıkarlar... [MT s. 127]

2.8. Vefk: "Ar. vefk Muska." (MT d. 407). -Duvara yapıştırılmış 'Ya dost, medet', 'Ya Hak', 'çifte Ali' ve daha anlaşılmaz **vefkler**, kargacıklar burgacıklalar yazılı kâğıtlar. [MT s. 82]

3. Cini İfade Eden Batıl Söz Varlığı

3.1. Cin: “Ar. *cinn* 2. Masallarda göze görünmeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık.” (TDK); “1. İns yani insandan farklı olarak görünmez bir cins yaratı, ecinni.” (Parlatır, 2014: 257). -Çünkü **cinler** güzel, genç kız şeklinde görünerek onu teshir ediyorlar. [MT s. 152]

cin elinden kurtulmak -Sevgilin **cinlerin elinden kurtulup** da Akrep'ten Kavis burcuna atlayıncaya kadar sabret... [MT s. 152]

cin işi -Haremde, selamlıkta mahiyeten peri, **cin işine** benzeyerek dönen bu esrara dair herkesi zekâ veya hamakati nispetinde tefsiratla duyduklarını, gördüklerini, benzettiklerini birbirine anlatıyordu. [MT s. 246]

cinlere karışmak -O musibet Pervin de **cinlere karışmış** olmalı ki ikimizin arasına girip de oğlanın yüzünü benden kendine çevirmeye uğraşiyor. [MT s. 152]

cinleri başına sıçratmak -Ali Bekir ile Aziz Sakıp **cinlerini başına sıçratmak** için imzasız mektubu onun namına yazmayı münasip görmüşlerdi. [MT s. 208]

3.2. Cinli: “İçinde cinlerin olduğuna inanılan.” (TDK). -Aile arasında Cazim Bey'e “bilmem nesi **cinli**” derlerdi. [MT s. 208]

3.3. Ecinli: “Ar. *ecinni* Cin.” (TDK); “Cin, cin taifesinden bir fert.” (Parlatır, 2014: 380). -Bütün damarlarına **ecinli** dolmuş. [MT s. 151]

3.4. Huddam “Ar. *huddām* 2. Cin çağırın hocaların belli duâlar okuyarak kendilerine bağladıkları ve istedikleri hizmeti gördürdükleri cin veya cinler.” (Kubbealtı Lugatı)⁶. -Onu **huddamının tazyiki** altında sızdırdıkça nüshalar, tütsüler, şerbetlerle beraber şu nasihatleri verir. [MT s. 152]

huddam kuvveti -Izdırplarından hiç sır vermiyor, **huddam kuvvetiyle** oğlanın bir gün gelip “Aman efendim ben ettim sen etme... [MT s. 152]

3.5. Huddamlı: “Kendisine bağlı bir huddamı olan.” (Kubbealtı Lugatı). -İstanbul'da muhabbet büyüsü yapan acuzeler, hocalar, **huddamlılar** bulunduğunu haber aldım. [MT s. 66]

huddamlı büyüsü -**Huddamlının** büyülerini Ali Bekir'den evvel paşayı mı tuttu? [MT s. 152]

3.6. İyi Saatte Olsunlar: “Cinler, periler.” (TDK); “Cinler, periler ve huysuz kimselerin adı anıldığında söylenir.” (Yurtbaşı, 2012: 348). -Şeytana yakalanmış... **İyi saatte olsunların** zaptına geçmiş. [MT s. 151]

4. Uğur ve Uğursuzluk İfade Eden Batıl Söz Varlığı

4.1. Uğur İfade Eden Batıl Söz Varlığı

⁶ Bu çalışmada batılı ifade eden söz varlığını tanımlarken elektronik *Kubbealtı Lugatı* kullanılmıştır. <http://lugatim.com/>

4.1.1. Hayırlı: "2.Uğurlu, iyi, güzel." (TDK). -*Kademi hayırlı Arap önde, tılsımlı zenperest arkada yukarıya çıkarlar...* [MT s. 127]

4.1.2. Kadem: "Ar. *kadem* 2.Uğur." (TDK); "4. Uğur, kut, meymenet." (Parlatır, 2014: 814). -*Kademi hayırlı Arap önde, tılsımlı zenperest arkada yukarıya çıkarlar...* [MT s. 127]

4.1.3. Mübarek: "Ar. *mubârek* 2.Uğurlu." (TDK); "3. Uğurlu, hayırlı, mes'ut, kutlu, kıdemli." (Parlatır, 2014: 1152). -*Bu pek mübarek şeyi hürmetle öperek yüzüne gözüne sürdükten sonra boynuna geçireceği esnada Aziz Sakıp...* [MT s. 179]

mübarek kadın -*Çünkü mübarek kadın başında örtüsü, elinde tespiliyle sofaları, odaları dolaşarak o gece konağı birbirine katan hayaletin izlerini arıyor, orada burada bazı kan lekeleri bularak...* [MT s. 249]

mübarek adam -*...mübarek adamın kirli donu öpmüş olmasında da bir nevi surr-ı dervişâne bulunduğu ihtimal veriyordu.* [MT s. 93]

mübarek derviş -*Elbette bu mübarek dervişin maneviyetinden, ruhaniyetinden, tılsımın esrarlı havasından muavenet görecekti.* [MT s. 98]

mübarek dudak -*Genç Ali Bekir'de olduğu gibi Hazret-i Okyânûs'un vekilharç efendiden kirli çamaşırını isteyerek onu mübarek dudaklarının takbiliyle şerefyab eylemesi ihtimalden pek uzaktı.* [MT s. 140]

mübarek el -*Himmet niyazıyla mübarek ellerine kapanır.* [MT s. 67]

mübarek nüsha -*... ve bu mübarek nüshanın felsefesi veyahut nizamnamesi hükmünde bulunan: 'Utanma, sıklıma, saldır'dan ibaret üç emr-i hâzır sigasını da ezberlemişti.* [MT s. 170]

mübarek olmak -*Ali Bekir, kadınların üzerine bahtın açık, tılsımın mübarek olsun, dedi.* [MT s. 86]

mübarek tılsım -*Bu kadar garaibe ve kalfa hanımın size karşı bu düşkünlüğüne sebep olan bu mübarek tılsımı bir dakikaıc olsun göremez miyim?* [MT s. 141]

4.1.4. Müteyemminen: "Ar. *muteyemmen* Uğurlu sayarak." (MT d. 825); "Mübarek sayılan." (Parlatır, 2014: 1239). -*Neyyir torpidosu tarafından müteyemminen torpillenmiştir.* [MT s. 188]

4.1.5. Uğur: "1.Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelere var olduğuna inanılan iyilik kaynağı." (TDK). -*Kadınların meyillerini celp hususundaki uğurunu, efsununu tecrübe etmek istiyorum...* [MT s. 251]

4.1.6. Uğurlu: “Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu, tekin, kademli, meymenetli, mübarek.” (TDK). -*Uğurlu Sincap’ımın boynuna takarak gönderdiğin mektuba o kadar sevindim ki...* [MT s. 99]

4.2. Uğursuzluk İfade Eden Batıl Söz Varlığı

4.2.1. Menhus: “Ar. *menhūs* Uğursuz.” (MT d. 541); “Uğursuz, kutsuz.” (Parlatır, 2014: 1056). -*Bana o menhusu öldürmedikçe tılsımı boynundan alamayacağız gibi geliyor.* [MT s. 148]

4.2.2. Meşum: “Ar. *meşūm* Uğursuz.” (MT d. 992); “Uğursuz, kötü, şom.” (Parlatır, 2014: 1076). -*Çıkarınız efendim o meşum nüshayı boynunuzdan...* [MS s. 252]

4.2.3. Musibet: “Ar. *muşibet* 2.Uğursuz.” (TDK). -*O musibet Pervin de cinlere karışmış olmalı ki ikimizin arasına girip de oğlanın yüzünü benden kendine çevirmeye uğraşiyor.* [MT s. 152]

4.2.4. Nazar: “Ar. *nazar* 1. Belli kimselerde bulunduğu inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere kötülük verdiği inanılan uğursuzluk, göz.” (TDK). -*Onu böyle nazarıyla efsunlayarak tılsımın kuvvetini denemek istiyordu.* [MT s. 93]

4.2.5. Nuhuset: “Ar. *nuhūset* Uğursuzluk.” (MT d. 1020); “Uğursuzluk, şeâmet, yümnsüzlük” (Parlatır, 2014: 1305). -*Çünkü tesirinde en ahlaklı kimseleri cani etmek nuhuseti var.* [MT s. 252]

4.2.6. Şeamet: “Ar. *şe’âmet* Uğursuzluk.” (MT d. 394); “Uğursuzluk, talihsizlik.” (Parlatır, 2014: 1561). -*Kalfa hanım bir kahkaha kuşu şeametiyle acı bir gülme salvererek...* [MT s. 135]

4.2.7. Şeametli: “Uğursuz.” (MT d. 221). -*Bu pek hatarlı, şeametli bir işti.* [MT s. 60]

4.2.8. Teşüim: “Ar. *teşe’um* Uğursuz sayma.” (MT d. 1012); “Uğursuz olarak görme.” (Parlatır, 2014: 1707). -*Gülizar kelimedden teşüimle...* [MT s. 1012]

4.2.9. Uğursuz: “Kendinde uğursuzluk bulunan, yomsuz, kadersiz, meymenetsiz, menhus, musibet, meşum, şom.” (TDK). -*O uğursuz şeyi ne yaptın?* [MT s. 216]

uğursuz ayak -*Vekilharç, kendi hayatına ait bir romanın anlamak istediği en meraklı bir noktasında sözü kestirten uşağın uğursuz ayaklarına bin kere lanet etti.* [MT s. 202]

4.2.10. Uğursuzluk: “Bazı olaylarda görülen ve insana kötülük getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelere var olduğuna inanılan güç, kademsizlik, meymenetsizlik, nuhuset, şeamet, şomluk.” (TDK). -*Biçare delikanlı, tılsımın kadınlar üzerine büyük bir teshir kuvveti olmakla beraber her vakanın sonunda böyle bir aksilik çıkarmak uğursuzluğu bulunduğu da artık kanaat getir.* [MT s. 129]

5. Şifa İfade Eden Batıl Söz Varlığı

5.1. Buğu: “Su buharı.” (TDK) -*Konağın içinde tılsım, efsun, buğu, eter, klorform, kokain, morfin, haşhaş, muhaddirlerin, münevverlerin envaı hüküm sürüyor.* [MT s. 203]

5.2. Nefes: "Ar. *nefes* Şifa amacıyla hastaya okunan dua." (TDK). -*Hoca hanım nefes ediver şu çocuğa...* [MT s. 161]

hoca nefesi -*Sonra hocanın nefesine başını uzattı.* [MT s. 149]

nefes etmek -*Nefes etmek için Hoca Hanım geldi.* [MT s. 231]

5.3. Kurşuncu: "Kurşun döken kimse." (TDK). -*Bütün bu patırtılar, ekseriya kurşuncu kadının pek pahalıya sattığı bir fincan ilaçla mayna olur.* [MT s. 51]

5.4. Tütsü "1. Etrâfa güzel bir koku yaymak veya nazar, sinir hastalıkları, sara vb.ni gidermek, bunlardan korunmak maksadıyla yakılan kokulu madde." (Kubbealtı Lugatı). -*Nefesi, nüshası, tütsüsü, büyüğü öyle keskin ki kendilerini naza çeken en mağrur, en inatçı genç şeytanlara yirmi saat içinde aman dedirtiyor.* [MT s. 149]

tütsü atmak -*Ateş biraz alazlanınca ortasına okuyup üfleyerek bir tütsü atar.* [MT s. 81]

tütsü yakmak -*Kalfa, hocanın verdiği nüshaları takıp tütsüleri yakarak, şerbetleri içerek ve nasihatleriyle ameliyete uğraşarak Ali Bekir'e görünmüyor.* [MT s. 152]

5.5. Tütsülemek: -Tütsü dumanına tutmak. (Kubbealtı Lugatı). -*Tılsımı çalmışlardı. Tütsülemenin maksat ve manasını şimdi anladı.* [MT s. 181]

5.6. Tütsülenmek: "Tütsülenmek işi yapılmak." (Kubbealtı Lugatı). -*Bir daha tütsülenmeye razıyım.* [MT s. 187]

5.7. Üflemek: -*Okur okur, şikârının üzerine üfler.* [MT s. 81]

okuyup üflemek -*Ateş biraz alazlanınca ortasına okuyup üfleyerek bir tütsü atar.* [MT s. 81]

5.8. Üfürükçü: "Okuyup üfleyerek hastalıkları iyileştirdiğine inanılan kimse." (TDK). -*Aşk üzerine zafer talebi için şeyh namına ne kadar üfürükçü, büyücü heriflerin ellerini öpmedim...* [MT s. 66]

6. Masal ve Hikâyelerde Geçen Batıl Söz Varlığı

6.1. Dev: "Far. *dīv* 1. Korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yaratığı." (TDK). -*Ali Bahadır, âlem-i manâda devlerin ak sakallı pîr-i fâzılıyla görüştü.* [MT s. 60]

6.2. Ejderha: "Far. *ejderhâ* Türü bçimlerde tasarlanan korkunç bir masal canavarı, ejder, dragon." (TDK). -*Karadeniz'in şarkı müntehasında dipsiz bir kuyunun içinde cesim, korkunç, çirkin, müstekreh, azılı bir ejderha ve onun karnında bir gümüş çekmeceye kilitli kırk altın anahtar vardır.* [MT s. 60]

6.3. Ejder: "Far. *ejder* Ejderha." (TDK). -*Acuze başlı bir ejdere bindi.* [MT s. 61]

6.4. Hikâye: “Ar. *hikāye* 2. Aslı olmayan söz, olay.” (TDK). -*Abdullah Neyyir Efendi böyle muhabbete ait sihir hikâyeleri çok dinlemişti.* [MT s. 139]

tılsım hikâyesi -*Bu aralık bütün konağın içine bir tılsım hikâyesi yayıldı.* [MT s. 173]

6.5. Kafdağı: “Ar. *kāf* + T. *dağ* Genellikle masalarda yer alan, dünyayı çevrelediğine inanılan, arkasında cinlerin, perilerin bulunduğu varsayılan, zümrüitten hayalî bir yer.” (TDK); “1. Anka veya Sîmurg adı verilen masal kuşunun yaşadığı var sayılan dağın adı.” (Parlatır, 2014: 816-817). -*Sevdiğin erkek Kafdağı'nın arkasında olsa birkaç saatte getirir, ayaklarına kapandırırım.* [MT s. 150]

6.6. Masal: “Ar. *meşel* 1. Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olaylar.” (TDK). -*Ali Bekir'in aklına Ali Bahadır masalındaki kırk bakirin muhafızı acuze geldi.* [MT s. 91]

peri masalı -...*kuyumcu çarşısının elmaslarını, giyecek, yiyecek, içilecek malların bolluğunu, âlâhım söyleye söyleye bitiremiyor, payitahtı ancak misli peri masallarında işitilebilen fevka't-tabîa memleketlerin de daha üst tarafına uçuruyordu.* [MT s. 35]

tılsım masalı -*Bu tılsım masasına inanmayan yalnız kalfa hanımla Pervin'di.* [MT s. 173]

6.7. Peri: “Far. *perī* 1. Doğaüstü güçleri olduğuna inanılan, hayal ürünü varlık.” (TDK). -*Dünyanın bir ucunda, tepesi bulutlara karışmış yüksek bir dağın yalçın kayaları, kartal yuvaları arasına perilerin, devlerin bina ettikleri bir kalede mahpus kırk bakirin kalplerini fethetmeye gidiyor.* [MT s. 60]

peri masalı -...*kuyumcu çarşısının elmaslarını, giyecek, yiyecek, içilecek malların bolluğunu, âlâhım söyleye söyleye bitiremiyor, payitahtı ancak misli peri masallarında işitilebilen fevka't-tabîa memleketlerin de daha üst tarafına uçuruyordu.* [MT s. 35]

6.8. Zümrüdüanka: “Far. *sī* + *murğ* + Ar. *'anḳā* Masalarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş, Simurg.” (TDK); “Güneş ve ateşten yaratıldığına ve semanı dördüncü katında yaşadığına inanılan kutsal kuş, simurg.” (Parlatır, 2014: 1883). -*Ali Bekir, Zümrüdüanka kuşu aramaya çıkan masal şehzadeleri gibi uzak semtlere dalar.* [MT s. 69]

7. Şans ve Talih İfade Eden Batıl Söz Varlığı

7.1. Fal: “Ar. *fāl* Geleceği öğrenmek, şans ve kismetini anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, baki.” (TDK). -*Pervin kendiyile eğlenmiş bile olsa bunu bahtının ve aşkının istikbali için bir fâl-i hayr sayıyordu.* [MT s. 60]

7.2. Yıldız: “6. Baht, şans, talih.” (TDK). -*Evela senin yıldızına bakacağım.* [MT s. 150]

yıldızına bakmak -*Evela senin yıldızına bakacağım. Babanın adı?* [MT s. 150]

8. Kutsallık İfade Eden Batıl Söz Varlığı

8.1. Kutsi: "Ar. *kuḏsī* 2. Tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen, kutsi, mukaddes, lahut." (TDK). -Çünkü bu mübarek tılsımı ele geçirdikten, onun **kutsi** tesiriyle güzel kadınları efsunlamak kuvvetine, saadetine erdikten sonra bir kadınla, iki kadınla, üç kadınla iktifa etmeyeceğim. [MT s. 186]

8.2. Kutsiyet: "Ar. *kuḏsiyyet* Kutsal olma durumu, kudsiyet, mukaddeslik." (TDK). -Bir yandan böyle haifane düşünmekle beraber bir yandan da tılsımın kuvvetine, **kutsiyetine** içinden bir güvenme geliyordu. [MT s. 98]

tılsım kutsiyeti -Hanımefendiyle şerefyağ olduğu mülakatın beşinci dakikasında vekilharç **tılsımın kutsiyetine** güvenerek utanmadı, sıkılmadı, saldırdı. [MT s. 171]

8.3. Mukaddes: "Ar. *muḑaddes* Kutsal." (TDK). -Boynunda taşıdığı **mukaddes** nüshanın kalfa hanım üzerindeki iksir gibi seri tesiri kâbil-i inkâr mıydı? [MT s. 98]

8.4. Takdis: "Ar. *taḑdīs* Kutsama. (MT d. 362). -... hazinesini yoklayan bir hasis gibi tılsımını eliyle **takdis** ve taziz etmek mutadî olduğundan hemen göğsünü araştırır. [MT s. 142]

9. Olağanüstülük İfade Eden Batıl Söz Varlığı

9.1. Keramet: "Ar. *kerāmet* 1. Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum. 2. Olağanüstü durum." (TDK); "3. Evliyalarda görülen olağanüstü durum." (Parlatır, 2014: 883). -Fakat hocada zekâvet, **keramete** kış attıracak derecede... [MT s. 151]

dest-i kerâmet -Hemen **dest-i kerâmetine** sarıl, ağla, yalvar. [MT s. 67]

keramet buyurmak -**Keramet buyrulur** efendim... [MT s. 154]

keramet sahibi -**Keramet sahibisin** be Ali Bekir. [MT s. 186]

9.2. Eren/ler: "2. Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse." (TDK). - Ali Bekir, **erenlerden** bir tılsım nüshası almış, bu tılsım kimin üzerinde bulunursa âlem ona âşik oluyormuş. [MT s. 173]

erenlere karışmak -Gözden kaybolur. **Erenlere karışır**. [MT s. 67]

9.3. Mucize: "Ar. *mu‘cize* 2. İnsanları hayran bırakan, tabiatüstü sayılan olay." (TDK); "2. İnsan aklının alamayacağı, olağanüstü olay." (Parlatır, 2014: 1110). -Akıllara vелеh getiren bu **mucize** Derviş Okyanus'un tılsımındaki kuvvetten, tesirden, sihirden başka neye hamlolunabilir. [MT s. 121]

9.4. Mucizekâr: "Ar. *mu‘cize* + Far. -*kâr* Mucizeli." (MT d. 1065). -Hazret-i Okyânûs'un bu bibaha, **mucizekâr** nüsha-i müteyemmenesini bir kutu derununda mahfuzen huzûr-ı velînamîlerine takdim ediyoruz. [MT s. 251]

10. Sır İfade Eden Batıl Söz Varlığı

10.1. Dârü'l-esrâr: “Sırlar kapısı.” (MT d. 468). -*Hem pir inine alaca karanlıkta ve birbirine benzeyen bostanlardan, dar yollardan, kale bedenleri arasındaki patikalardan öyle dolambaç yerlerden gitmişlerdi ki üç dört gün arasa uzun mağarayı, o dârü'l-esrârı bulabilmesi şüpheliydi...* [MT s. 89]

10.2. Esrar: “Ar. esrâr Gizli, sırlar.” (TDK); “Sırlar, gizemler, gizlilikler.” (Parlatır, 2014: 417). -*Şimdi bir duvar kovuğu şeklinde gördüğün sarayımın esrarımı seyret.* [MT s. 84]

pür-esrar: “Gizemli.” (MT d. 223). -*O ana kadar buna kimse muvaffak olamamış, bu pür-esrar kalede zafer aramaya gidenler hep ölüm bulmuşlardı.* [MT s. 60]

sevda esrarı -*Bakışlarımızdaki sevda esrarı gönlümü cezbetti...* [MT s. 123]

10.3. Esrarlı: “Gizli yönleri bulunan, ne olduğu anlaşılamayan, akıl erdirilemeyen, esrarengiz.” (TDK). -*Elbette bu mübarek dervişin maneviyetinden, ruhaniyetinden, tilsimin esrarlı havassından muavenet görecekti.* [MT s. 98]

10.4. Raz-binalık: “Far. rāz + Ar. binā’ + T. lık Gizli şeyleri görme durumu.” (MT d. 350). -*Söylemeden insanın gönlündekini keşfeden hazretin raz-binalığı karşısında Ali Bekir mahcup, tasdikkâri başını önüne eğer.* [MT s. 75]

10.5. Sır: “Ar. sirr 2. Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.” (TDK). -*Ali Bekir, Okyanus’un cennetinde gördüğü akıl almaz garabetlerin kutsiyetlerine artık inanıyor, mübarek adamın kirli donu öpmüş olmasında da bir nevi surr-ı dervişâne bulunduğu ihtimal veriyordu.* [MT s.93]

11. Kırk Sözcüğüne Dayalı Batıl Söz Varlığı

Kırk, halk kültüründe özel anlam yüklenen sayılardan birisidir ve en çok kullanılan sayılar arasında yer almaktadır. “Yüklenildiği anlamlarla birlikte kullanılan ve taşıdığı çeşitli değerleri mitolojik dönemlerden ve kutsal dinlerden alan kırk, hazırlama ve tamamlama sayısı göreviyle karşımıza çıktığı gibi aynı zamanda çokluk bildirme ifadesi olarak da kullanılmıştır. Hayatın her safhasına giren kırk sayısının çeşitli ritüellerde, büyü ve sihir yapımında kullanıldığı da göze çarpmaktadır.” (Güvenç, 2009: 95) Kültürümüzde birçok görevde karşımıza çıkan kırk sayısı, büyü ve sihir yapımında sık kullanım özelliği ile batıl söz varlığı arasında yerini almaktadır.

11.1. Kırk: -*Nihayet biizn-i Hüda gün kırkı bulmadan sırtı ceylan postlu dervişe mülaki olur.* [MT s. 67]

kırk altın -*Karadeniz’in şarkı müntehasında dipsiz bir kuyunun içinde cesim, korkunç, çirkin, müstekreh, azılı bir ejderha ve onun karnında bir gümüş çekmeceye kilitli kırk altın anahtar vardır.* [MT s. 60]

kırk bakır -Dünyanın bir ucunda, tepesi bulutlara karışmış yüksek bir dağın yalçın kayaları, kartal yuvaları arasına perilerin, devlerin bina ettikleri bir kalede mahpus **kırk bakırın** kalplerini fethetmeye gidiyor. [MT s. 60]

kırk bakire -Onun Karadeniz kuyusunda yatan ejderha gönlünden geçerek altın anahtarları almadan **kırk bakire** vusul kabil olmadığını düşündü. [MT s. 91]

kırk gün -Eğer Âşık Veli hazretlerine özünü doğru, itikadını tam tutar isen bu **kırk gün** zarfında oralarda sırtı ceylan derili, eli teberli, keşkül be-dest, kıvrıkcık, uzun saçlı, nurani bir derviş görünüyor. [MT s. 67]

kırk gün kırk gece -Bu oğlanı **kırk gün kırk gece** boğadaya koysan yine temizlenmez. [MT s. 43]

kırk kız -**Kırk kızın** bakır, masum sinelerini aşk süngüsüyle delmeye gidiyor fakat altındaki ejderha, kalfa hanıma ne kadar benziyordu. [MT s. 61]

kırk ortak -İşte bunun içindir ki böyle **kırk ortak**, bilmem ne kadar birbirine zat üvey evlattan teşekkül etmiş bir aile efradı arasında samimiyet, saadet ve hatta insaniyet olamaz... [MT s. 170]

kırk sabah -Okyanus'un tecellisine intizaren **kırk sabah** Abdal Sinan semtine devam etse de hazret onu tılsımına layık görerek aynı aşk ve şevk ile pir inine kabul ve aynı merasimle neşvedar edecek miydi? [MT s. 140]

kırk sene -...İlyas Ağa'nın sergüzeşti üzerinden laakal **kırk senelik** bir müddet geçmiş olduğunu düşünür. [MT s. 70]

12. Meslek İfade Eden Batıl Söz Varlığı

Mesleği ifade eden sözcükler, *muabbir* hariç diğer konu başlıklarında yer almıştır. Sihir ve büyü ifade eden: *büyücü*, *sihirbaz* ve *sihirkâr*. Şifa ifade eden: *kurşuncu* ve *üfürükçü*. Muskayı ifade eden: *tılsımcı*. Diğer: *manyetizmacı*.

12.1. Büyücü: "1. Büyü yapan kimse, bağıcı, afsuncu, efsuncu, sihirbaz." (TDK). -Aşk üzerine zafer talebi için şeyh namına ne kadar üfürükçü, **büyücü** heriflerin ellerini öpmedim... [MT s. 66]

büyücü hoca "... Ali Bekir de kalfanın **büyücü hocalara** devamını ve onlardan aldığı talimatı bilmediğinden bu istighnayı çaldırıldığı tılsımla beraber kalfanın üzerindeki sevda nüfuzunu zayıf eylemiş olduğuna atfediyordu." [MT s. 173]

büyücüye gitmek "Beni aşkımdan çıldırtmak için **büyücülere gitmiş.**" [MT s. 195]

12.2. Kurşuncu: "Kurşun döken kimse." (TDK). -Bütün bu patırtılar, ekseriya **kurşuncu** kadının pek pahalıya sattığı bir fincan ilaçla mayna olur. [MT s. 51]

12.3. Manyetizmacı: “Fr. *magnétisme* + T. +cı Manyetizma yapan kimse.” (TDK). -*Müthiş bir manyetizmacı gibi arzusunu her hangisine tevcih etse hiçbir güzel kadında mukavemete mecal kalmaz.* [MT s. 68]

12.4. Muabbir: “Ar. *mu‘abbir* Rüya yorumlayan.” (MT d. 231); “Düş yorumlamayı bilen, rüya tabircisi.” (Parlatır, 2014: 1103). -*Tabir ettirmek için bir muabbir aradı.* [MT s. 61]

12.5. Sihirbaz: “Ar. *sihr* + Far. *bāz* Büyücü.” (TDK). -*Kırk bakiri sihirbaz bir acuze bekliyor, oraya hiçbir kahraman yanaştırmıyordu.* [MT s. 60]

12.6. Sihirkâr: “Ar. *sihr* + Far. -*kār* Büyücü.” (TDK) -*Bu mübarek tılsımı sadr-ı âsafânelerine bi’l-yümni ve’l-ikbâli talik ile Adapazarı’na sipariş edilen yeni kâfile-i hûbân üzerinde tesîr-i sihirkâr tecrübe buyurulduğu surette büzn-i Hüdâ, bu peripeyker bakirler ihrâz-ı muvaffakiyyetle bir âşık-ı sehâr, begayet memnun ve bahtiyar olacağınız şüpheden berîdidir.* [MT s. 251]

12.7. Tılsımcı: “Muska yapan (kişi).” -*Ali Bekir bu müşkül anda tılsımcı Derviş Okyanus’un nasihatlerini tahattur eder.* [MT s. 112]

12.8. Üfürükçü: “Okuyup üfleyerek hastalıkları iyileştirdiğine inanılan kimse.” (TDK). -*Aşk üzerine zafer talebi için şeyh namına ne kadar üfürükçü, büyücü heriflerin ellerini öpmedim...* [MT s. 66]

13. Diğer Batıl Söz Varlığı

13.1. Batıl: “Ar. *bâtil* 1. İnançlar bakımından gerçek olmayan.” (TDK); “1. Geçersiz, doğru ve gerçeğe aykırı, hak karşıtı. 2. Çürük, boş, beyhude, nafiye. 3. Hakk’ın dışında olan varlıklar.” (Parlatır, 2014: 164). -*Zaten bu nevi batıl fikirlerden zihnini koruyacak kadar tahsil görmüş bir adam değildi.* [MT s. 139]

13.2. İlm-i cifr (cifr~cifr~cefr): “Başlangıcının Hz. Ali’ye dayandığı rivâyet edilen, harf, rakam ve semboller yoluyla gelecekte olacak şeyleri haber verdiğiğine inanılan ilim.” (Kubbealtı Lugatı); “Güya kayıptan haber veren ilim.” (Devellioğlu, 2010: 146). -*Sonra bu rüyayı? diyâr-ı Horâsân’ın ilm-i cifrde mahir bir muabbire tabir ettirdi.* [MT s. 60]

13.3. Manyetizma: “Fr. *magnétisme* 3. Telkin ve hipnozla bir kimseyi etkileme.” (TDK). -*Fakat Derviş Okyanus sözünde musır bir nevi manyetizma ile...* [MT s. 77]

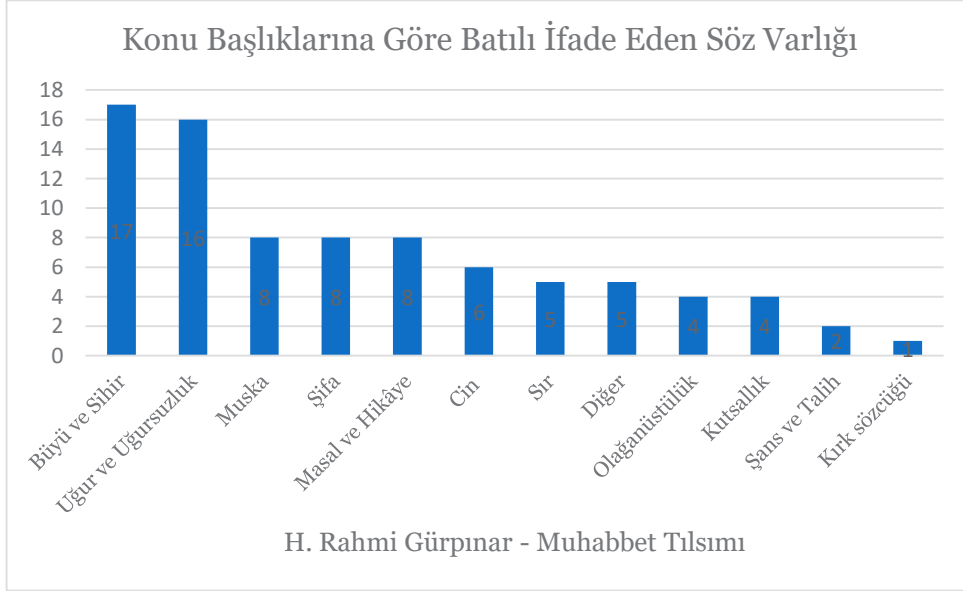
13.4. Manyetizmacı: “Fr. *magnétisme* + T. cı Manyetizma yapan kimse.” (TDK). -*Müthiş bir manyetizmacı gibi arzusunu her hangisine tevcih etse hiçbir güzel kadında mukavemete mecal kalmaz.* [MT s. 68]

13.5. Mazanne: “Ar. *mazinne* Ermiş sanılan.” (MT d. 489); “1. Öyle sanılan. 2. Ermiş sanılan.” (Parlatır, 2014: 1025). -*Velev mazanneden olsa artık her yaşta, her terbiyedeki bütün kadınlara emniyeti kalmadı.* [MT s. 94]

Sonuç

1. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Muhabbet Tılsımı* adlı romanı batıl söz varlığı açısından incelenmiş ve 85 sözcük tespit edilmiştir. Çalışmanın ana bölümü sözcüklerin anlam özellikleri dikkate alınarak 13 başlık altında toplanmıştır: 1. Büyü ve sihiri ifade eden batıl söz varlığı (17), 2. Muskayı ifade eden batıl söz varlığı (8), 3. Cini ifade eden batıl söz varlığı (6), 4. Uğur ve uğursuzluk ifade eden batıl söz varlığı (16), 5. Şifa ifade eden batıl söz varlığı (8), 6. Masal ve hikâyelerde geçen batıl söz varlığı (8), 7. Şans ve talih ifade eden batıl söz varlığı (2), 8. Kutsallık ifade eden batıl söz varlığı (4), 9. Olağanüstülük ifade eden batıl söz varlığı (4), 10. Sır ifade eden batıl söz varlığı (5), 11. Kırk sözcüğüne dayalı batıl söz varlığı (1), 12. Meslek ifade eden batıl söz varlığı (8), 13. Diğer batıl söz varlığı (5). Mesleği ifade eden sözcükler, *muabbir* hariç diğer konu başlıklarında da yer almıştır. Sihir ve büyü ifade eden: *büyücü*, *sihirbaz* ve *sihirkâr*. Şifa ifade eden: *kurşuncu* ve *üfürükçü*. Muskayı ifade eden: *tılsımcı*. Diğer: *manyetizmacı*.

2. Çalışmada bazı sözcüklerin eş dizimli şekilleri ve ilgili sözcüğün cümledeki örnek kullanımı da gösterilmiştir. Mesela *kırk* sözcüğü ele alındığında; *kırk altın*, *kırk bakir*, *kırk bakire*, *kırk gün*, *kırk gün kırk gece*, *kırk kız*, *kırk ortak*, *kırk sabah*, *kırk sene* gibi eş dizimli yapılar ortaya çıkmaktadır. Çalışmada söz konusu bu eş dizimlilik belirten kelime grupları söz varlığına dâhil edilmemiş ve sayısal verilerde kullanılmamıştır.

3. Batılı ifade eden söz varlığında *Arapça*, *Türkçe*, *Farsça* ve *Fransızca* kökenli sözcüklerin varlığı dikkati çekmektedir. Sözcükler ve bu sözcüklerin kökenlerine göre sayıları şöyledir:

Arapça (40): *âşık-ı sehhâr*, *batıl*, *cin*, *dârü'l-esrâr*, *ecinli*<*ecinni esrar*, *fal*, *hikâye*, *huddam*, *iksir*, *ilm-i cifr*, *kadem*, *keramet*, *kutsi*, *kutsiyet*, *masal*, *mazanne*, *menhus*, *meşum*, *muabbir*, *mucize*,

mukaddes, musibet, mutalsam, mübarek, müteyemminen, nazar, nefes, nuhuset, nüsha, sahir, sahiriyet, sır, sihir, şeamet, takdis, teshir, teşeüm, tılsım, vefk.

Türkçe (18): *buğu, büyü, büyücü, büyülenmek, eren, iyi saatte olsunlar, kırk, kurşuncu, tütsü, tütsülemek, tütsülenmek, uğur, uğurlu, uğursuz, uğursuzluk, üflemek, üfürükçü, yıldız.*

Arapça+Türkçe (12): *cinli, esrarlı, hayırlı, huddamlı, Kafdağı, sihirli, şeametli, tılsımcı, tıslımlamak, tıslımlanmak, tıslımlatmak, tıslımlı.*

Farsça (6): *dev, efsun, ejder, ejderha, füsunkâr, peri.*

Arapça+Farsça (3): *mucizekâr, sihirbaz, sihirkâr.*

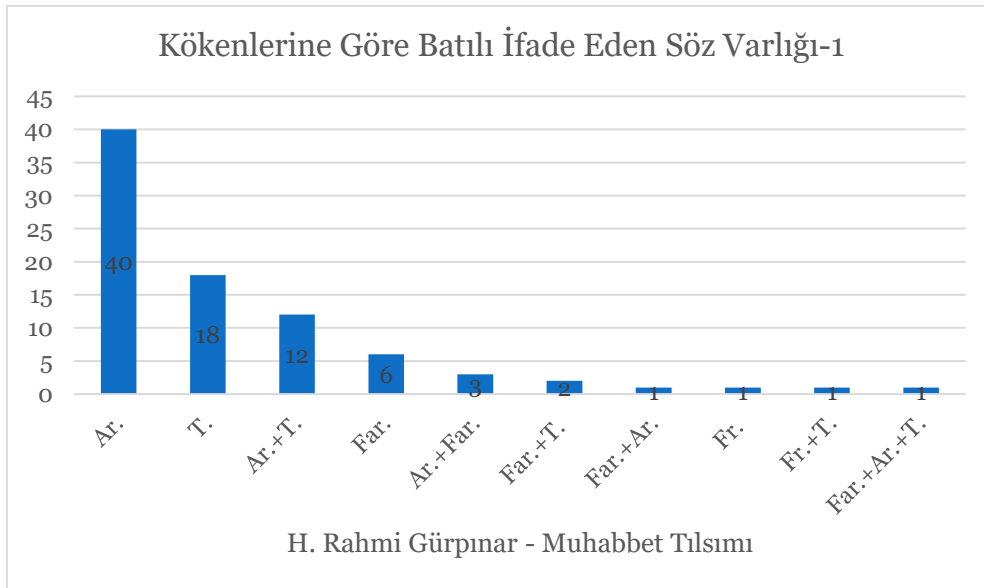
Farsça+Türkçe (2): *efsunlamak, efsunlanmak.*

Farsça+Arapça (1): *Zümrüdüanka.*

Fransızca (1): *manyetizma.*

Fransızca+Türkçe (1): *manyetizmacı.*

Farsça+Arapça+Türkçe (1): *raz-binalık.*

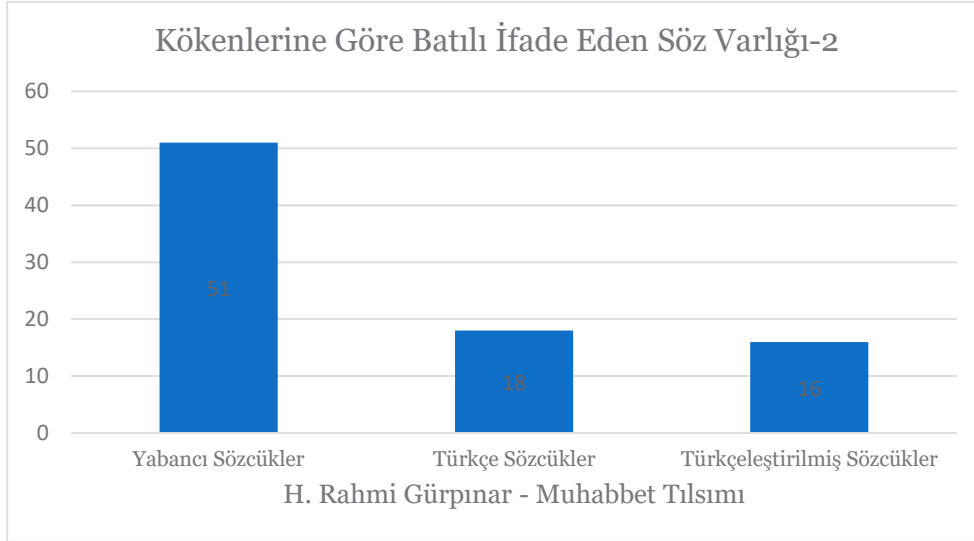
4. Batılı ifade eden sözcükleri içeren köken başlıkları kendi içerisinde Türkçe sözcükler, yabancı sözcükler ve Türkçeleştirilmiş sözcükler şeklinde sınıflandırılabilir.

Türkçe Sözcükler (18): *Türkçe (18).*

Yabancı Sözcükler (51): *Arapça (40), Farsça (6), Arapça+Farsça (3), Farsça+Arapça (1), Fransızca (1).*

Türkçeleştirilmiş Sözcükler (16): Arapça+Türkçe (12), Farsça+Türkçe (2), Fransızca+Türkçe (1), Farsça+Arapça+Türkçe (1).

5. Batılı ifade eden söz varlığı içerisinde farklı tür ve yapıda sözcükler de yer almaktadır. Tür özellikleri yönüyle incelendiğinde ad, sıfat ve fiil görevli sözcüklerin varlığı dikkati çekmektedir. Ad görevli sözcükler: *büyük, cin, iksir, tılsım, nazar* vb. Sıfat görevli sözcükler: *esrarlı, huddamlı, sihirli, tılsımlı, uğursuz* vb. Fiil görevli sözcükler: *büyülenmek, efsunlamak, tıslımlamak, tütsülenmek, üfleme* vb. Zarf görevli sözcük: *müteyemminen*.

6. Yapı bakımından ise basit, türemiş, birleşik yapıdaki sözcükler batıl söz varlığı içerisinde yer almaktadır. Basit yapıli sözcükler: *ejder, fal, nüsha, nazar, peri* vb. Türemiş yapıli sözcükler: *sihirbaz* (< Ar. *sihr* + Far. *-bāz*), *tıslımlatmak* (<tılsım Ar. + la - n-), *tütsülenmek* (*tü + t + sü(g) + le - n-) (Gülensoy, 2007: 950), *uğursuzluk* (< uğur + suz + luk), *üfürükçü* (< üf + ür - ük + çü) vb. Birleşik sözcükler: *âşık-ı sehhâr, dârü'l-esrâr, ilm-i cıfr, iyi saatte olsunlar, Kafdağı, Zümrüdüanka* (< Far. *sî + murğ + Ar. 'anḳā*) (TDK). Bu birleşik yapılardan *iyi saatler olsunlar* deyim; *âşık-ı sehhâr, dârü'l-esrâr, ilm-i cıfr* tamlama ve *Kafdağı, Zümrüdüanka* ise özel ad özelliği gösterir.

7. Bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Muhabbet Tılsımı* romanı kapsamında batıl kavramına dayalı söz varlığı tespit edilmiştir ancak Gürpınar'ın bu eserden başka batıl inancı ve batıla inanan tipleri konu edinen başka eserleri de bulunmaktadır. *Cadı, Efsuncu Baba, Gulyabani, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Mezarından Kalkan Şehit ve Şeytan İşi* eserlerinde batılı ifade eden birçok sözcüğe rastlamak mümkündür. Bu eserlerdeki sözcüklerin de tespiti ile birlikte Türkçedeki batıl kavramına dayalı söz varlığı sayısı daha da artacaktır.

Kısaltmalar

Ar.	: Arapça
Far.	: Farsça
Fra.	: Fransızca
MT d.	: Muhabbet Tılsımı dipnot
MT s.	: Muhabbet Tılsımı sayfa
T.	: Türkçe
TDK	: https://sozluk.gov.tr/

Çıkar Çatışması Beyanı

“Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Muhabbet Tılsımı Romanında Batılı İfade Eden Söz Varlığı” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2018). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesinde Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gürpınar, H. R. (2021). *Muhabbet Tılsımı / Hüseyin Rahmi Gürpınar* (Hazırlayan: Sezer Özyaşamış Şakar; Yayın Yönetmeni: Emine Gürsoy Naskali). Ankara: TDK Yayınları. <https://emagaza-tdk.ayk.gov.tr/assets/ebook/1837.pdf>
- Güvenç, A. Ö. (2009). Kırk Sayısının Halk Edebiyatı Ürünlerinde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Erzurum A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (41), 85-97.
- Parlatır, İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishing.

İnternet Kaynakları

<https://sozluk.gov.tr/> (2022, Eylül 25)

<http://lugatim.com/> (2022, Eylül 25)

Extended Abstract

Vocabulary, as a term, refers to the whole of the words in a language, but it is possible to find traces of many elements that reflect the history, culture, lifestyle and worldview of the community that uses that language. As is known, Turks are a community that lived according to their beliefs before and after Islam, and this belief-based lifestyle was inevitably reflected in the words they used. Socially, apart from believing in God and a religion over time; The feeling of believing in unreal existence, unfounded words and empty thoughts has also developed. This situation has led to the derivation of words based on the concept of superstitious, the inclusion of foreign words expressing superstitious from languages such as Arabic and Persian, and thus the formation of a superstitious-based vocabulary in the language.

In terms of meaning, superstition can be defined as folk beliefs that are unrealistic, unreasonable and unreasonable. In the adjective TDK dictionary, the concept is defined in four senses "1. Untrue in terms of beliefs. 2. Rotten, baseless, unfounded. 3. Empty, futile. 4. Invalid."

Vocabulary expressing superstition, which constitutes the main part of this study, has been gathered under 13 headings, taking into account its semantic features. 1. The superstitious vocabulary expressing magic and magic: *efsun, sihir* etc. 2. The superstitious vocabulary expressing the amulet: *nüşha, tılsım* etc. 3. The superstitious vocabulary expressing jinn: *cinli, ecinli* etc. 4. Vocabulary expressing good luck and bad luck: *hayırlı, uğurlu / musibet, nazar* etc. 5. Vocabulary expressing healing: *nefes, üfürükçü* etc. 6. Vocabulary in fairy tales and stories: *dev, ejderha* etc. 7. The superstitious vocabulary expressing luck and fortune: such as *fal, yıldız*. 8. The superstitious vocabulary expressing holiness: *kutsi, mukaddes* etc. 9. The superstitious vocabulary expressing extraordinary: *eren, mucize* etc. 10. The superstitious vocabulary that expresses a secret: *esrar, sır*. 11. False vocabulary based on the word *kırk*: like *kırk*. 12. The superstitious vocabulary expressing profession: *kurşuncu, tılsımcı* etc. 13. Other superstitious vocabulary: *batıl, manyetizmacı* etc.

In the study, a total of 85 superstitious vocabulary have been identified and their origin information is also given. Accordingly, almost all of the words are composed of words of eastern origin. Data based on origin are as follows: Arabic (40): *cin, fal, iksir* etc. Turkish (18): *büyü, kırk, uğur* etc. Arabic+Turkish (12): *cinli, sihirli, tılsımcı* etc. Persian (6): *dev, efsun, ejder* etc. Arabic+Persian (3) *mucizekâr, sihirbaz, sihirkâr*. Persian+Turkish (2) *efsunlamak, efsunlanmak*. Persian+Arabic (1): *Zümrüdüanka*. Persian+Arabic+Turkish (1): *raz-binalık*. Words used only in Western origin are as follows: French (1): *manyetizma*. French+Turkish (1): *manyetizmacı*.

In the study, words are not classified in terms of type and structure, but there are also words of different types and structures in the superstitious vocabulary. When examined in terms of genre characteristics, the presence of noun, adjective and verb-functioning words draws attention. Name-serving words: *büyü, cin, iksir, tılsım, nazar* etc. Adjective-serving words: *esrarlı, huddamlı, sihirli, tılsımlı, uğursuz* etc. Verb verbs: *büyülenmek, efsunlamak, tılsımlamak, tütsülemek, üfleme* etc. The adverbial word: *müteyemminen*.

In terms of structure, simple, derived and compound words are included in the superstitious vocabulary. Simple words: *ejder, fal, nüşha, nazar, peri* etc. Derived words: *sihirbaz* (< Ar. *sihr* + Persian. *-bâz*), *tılsımlatmak* (< *tılsım* Ar. + *la - t-*), *tütsülenmek* (**tü + t + sü(g) + le - n-*) (Gülensoy, 2007: 950), *uğursuzluk* (< *uğur + suz + luk*), *üfürükçü* (< *üf + ür - ük + çü*) etc. Compound words: *âşık-ı sehhâr, dârü'l-esrâr, ilm-i cifr, iyi saatte olsunlar, Kafdağı, Zümrüdüanka* (< Far. *sî + murğ + Ar. 'anqā*). Although the idiom *iyi saatte olsunlar* from these combined structures; *âşık-ı sehhâr, dârü'l-esrâr, ilm-i cifr* are Eastern nouns and *Kafdağı* and *Zümrüdüanka* are proper names.

At the same time in the study, the collocation forms of some of the identified words in the example usage in the sentence and the use of the related word in the example sentence are also shown. For example, considering the word *kırk*; Collocations such as *kırk altın, kırk bakir, kırk bakire, kırk gün, kırk gün kırk gece, kırk kız, kırk ortak, kırk sabah, kırk sene* emerge. In the study, these collocational word groups were not included in the vocabulary and were not used in numerical data.

In this study, the vocabulary based on the concept of superstition has been determined within the scope of Hüseyin Rahmi Gürpınar's novel *Muhabbet Tılsım*, but Gürpınar has other works that deal with superstitious beliefs and types who believe in superstition. It is possible to come across many words expressing falsehood in the works of *Cadı, Efsuncu Baba, Gulyabani, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Mezarından Kalkan Şehit* and *Şeytan İş*. With the determination of the words in these works, the number of vocabulary based on the concept of falsehood in Turkish will increase even more.